

УДК 343.985

КРИМІНАЛІСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА САМОВІЛЬНОГО ПРИСВОЄННЯ ВЛАДНИХ ПОВНОВАЖЕНЬ АБО ЗВАННЯ СЛУЖБОВОЇ ОСОБИ

Владлен ПЕРЛІН,
аспірант

Харківського національного університету внутрішніх справ

АНОТАЦІЯ

У статті наводиться трактування терміна «криміналістична характеристика злочинів» і виокремлюються її основні елементи. Пропонується авторське визначення криміналістичної характеристики самовільного присвоєння владних повноважень або звання службової особи як частини криміналістичної методики, що містить узагальнені відомості про елементи механізму вчинення вказаних злочинів і дозволяє слідчому визначити напрями їх розслідування. Наводиться ієрархічна будова структурних елементів криміналістичної характеристики виділеної категорії злочинів. Серед елементів криміналістичної характеристики таких злочинів пропонується виділяти особу злочинця, способи та технології протиправної діяльності, особу потерпілого, час, місце й обстановку вчинення злочину, сліди злочину. Кожен із названих елементів характеризується.

Ключові слова: криміналістична характеристика злочинів, самовільне присвоєння владних повноважень або звання службової особи, структура, сутність, зміст.

FORENSIC CHARACTERISTIC OF THE UNAUTHORIZED ASSIGNMENT OF AUTHORITY OR RANK OF THE OFFICIAL

Vladlen PERLIN,

Postgraduate Student of Kharkiv National University of Internal Affairs

SUMMARY

In this article, we propose the interpretation of the term criminalistics characteristics of unauthorized assignment of authority or rank of official and the distinction of its main elements. The author proposes to understand the criminalistics characteristic of unauthorized assignment of authority or rank of official as a part of the appropriate criminalistic methods of investigation, which contains summarized information about the regularities of the mechanism of committing crimes of this category. It will allow the investigator to predict his activities. A hierarchical construction of the structural elements of criminalistics characteristics of the distinguished category of crimes is carried out. Among the elements of criminalistics characteristics of such crimes we propose to allocate offender, criminal methods and technologies, victim, crimes' surroundings, traces of the crime. Each of these elements is characterized.

Key words: criminalistics characteristic of crimes, unauthorized assignment of authority or rank of official, structure, essence, content.

Постановка проблеми. Самовільне присвоєння владних повноважень або звання службової особи законодавець відносить до групи злочинів проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян і злочинів проти журналістів. Зазначене підкреслює суспільну небезпеку окреслених діянь, бо вони перешкоджають нормальному функціонуванню органів державної влади, місцевого самоврядування й об'єднань громадян. Нерідко такі діяння спричиняють поширення серед верств населення недовіри та відрази, а то й ненависті до таких інституцій. Тому вважається вкрай актуальним питання про розроблення дієвих рекомендацій для працівників правоохоронних органів зі своєчасного виявлення та всебічного розслідування згаданих протиправних проявів. А це неможливо без з'ясування відмінних ознак механізмів скоєння обраних кримінальних правопорушень із виокремленням характерних для них закономірностей. Тобто йдеться про необхідність формування криміналістичної характеристики самовільного присвоєння владних повноважень або звання службової особи.

Аналіз останніх досліджень. Поняття, елементний склад і значення криміналістичної характеристики неодноразово досліджували у своїх працях такі вчені, як: В.П. Бахін, Р.С. Белкін, А.Ф. Волобуєв, Л.Я. Драпкін, В.Ф. Єрмолов,

вич, В.А. Журавель, О.Н. Колесниченко, В.О. Коновалова, Є.Д. Лук'янчиков, В.О. Мальярова, А.Ф. Облаков, О.В. Пчеліна, А.В. Старушкевич, Р.Л. Степанюк, В.В. Тіщенко, О.О. Хмиров, С.Н. Чурилов, В.І. Шиканов, А.В. Шмонін, М.П. Яблоков та інші. Однак багато питань і дотепер залишаються спірними, а то й невіршеними взагалі. Так, відсутні комплексні дослідження щодо визначення сутності та розкриття змісту криміналістичної характеристики самовільного присвоєння владних повноважень або звання службової особи.

Метою і завданням статті є формування криміналістичної характеристики вищезазначених кримінальних правопорушень.

Виклад основного матеріалу. Формування криміналістичної характеристики самовільного присвоєння владних повноважень або звання службової особи відіграє важливе теоретичне та праксеологічне значення як для загальної теорії криміналістики, так і для практичної слідчої ситуації, особливо для методики розслідування злочинів [1, с. 63]. У контексті наведеного вважаємо слушним твердження про доцільність розуміння криміналістичної характеристики злочинів як окремого вчення про засади аналізу й узагальнення практики розслідування визначених категорій злочинів для виділення типових ознак і закономір-

ностей відповідної злочинної діяльності як інструмента з оптимізації кримінального провадження [2, с. 106].

Тому криміналістичну характеристику самовільного присвоєння владних повноважень або звання службової особи пропонується розуміти як систему криміналістично значущих відомостей про елементи механізмів скоєння виділеної категорії кримінальних правопорушень, що відіграє орієнтовну роль у діяльності органів досудового розслідування під час визначення основних напрямів і засобів провадження їх розслідування.

Водночас згадана характеристика має бути представлена такими елементами. Найперше треба охарактеризувати особу злочинця, бо вона є ключовою фігурою в ланцюзі злочинної діяльності. Адже, знаючи особливості особи, котра скоює самовільне присвоєння владних повноважень або звання службової особи, слідчий зможе спланувати й організувати діяльність з розслідування такого кримінального правопорушення. У результаті отримаємо успішне розслідування за допомогою ефективних заходів [3, с. 29], що дозволить встановити повну фактичну картину вчиненого протиправного діяння [4, с. 216].

У контексті вищезазначеного вважаємо слушною позицію К.В. Калюги та В.Г. Лукашевича щодо необхідності оптимізації процесу збирання й узагальнення даних про особу злочинця, зокрема й завдяки застосуванню сучасних досягнень науки і техніки. Це, на думку вчених, дозволить дослідити особу злочинця шляхом системного аналізу, врахування й обліку всіх взаємодіючих чинників, що, своєю чергою, розширить у кримінальному провадженні спектр носіїв інформації про особу правопорушника [5, с. 19, 22].

Беззаперечним є той факт, що розслідування самовільного присвоєння владних повноважень або звання службової особи неможливе без з'ясування особи, котра вчинила таке правопорушення. Через те, що процес розслідування є складним по своїй суті, досить часто здійснюється в умовах інформаційної недостатності, особі, яка провадить досудове розслідування, нерідко доводиться звертатися по допомогу до напрацювань криміналістичної науки. Йдеться про криміналістичну характеристику злочинців. Тому в представленому дослідженні прагнемо висвітлити особливості особи, яка скоює самовільне присвоєння владних повноважень або звання службової особи, як елементу такої характеристики.

Особа злочинця, як уже зазначалося, є структурним елементом криміналістичної характеристики злочинців, який висвітлює загальні фізичні, демографічні дані (стать, вік, місце проживання, навчання або роботи, освіта, професія тощо), відомості про спосіб життя, риси характеру, зв'язки та стосунки, ознаки віктимності тощо [6, с. 140]. Коло осіб, серед яких, імовірно, перебуває злочинець, має досить чіткий зв'язок із способом вчинення злочину, що особливо відчутно виявляється під час оброблення інформації щодо однотипних злочинів і рецидивістів різних категорій. Певні зв'язки простежуються і в системі «злочинець – жертва», аналіз якої може значно звужити коло осіб, серед яких може бути злочинець, а в деяких випадках – навіть його конкретизувати [7, с. 365]. Знання таких властивостей особи злочинця дозволить попередньо визначити основні напрями розслідування кримінального правопорушення, встановити всі його обставини шляхом проведення правильно підібраних слідчих (розшукових), негласних слідчих (розшукових) дій, оперативно-розшукових, організаційних та інших заходів.

Аналіз матеріалів слідчої та судової практики розслідування самовільного присвоєння владних повноважень або звання службової особи дозволив виділити окремі риси правопорушників. Отже, такі злочини вчиняються переважно громадянами України (95%), особами чоло-

вічої статі (98,1%), віком 18–35 років (79,7%), неодруженими (61,7%), раніше не судимими (56,9%), офіційно не працевлаштованими (76,9%). Самовільно присвоюють владні повноваження або звання службової особи в 13,2% випадків особи, які мають базову загальну середню освіту, 37,2% – повну загальну середню освіту, 31,4% – професійно-технічну освіту, 8,1% – базову вищу освіту, 10,1% – повну вищу освіту. Водночас такі правопорушення в 10,6% випадків учиняються групою осіб, а в 3,5% – особами в стані алкогольного сп'яніння. Стосовно морально-психологічних якостей особи злочинця, виділені кримінальні правопорушення, здебільшого, вчиняються з корисливих мотивів (88,2%) і тільки в 11,8% випадків через негативне чи зневажливе ставлення до встановлених норм поведінки.

Виділені вище особливості злочинця як елемент криміналістичної характеристики самовільного присвоєння владних повноважень або звання службової особи відіграють важливу практичну роль у діяльності працівників правоохоронних органів із розслідування вказаних злочинів. Вони дозволяють за умов дефіциту вихідної інформації про обставини вчинення вказаного протиправного діяння, по-перше, висунути версії щодо особи правопорушника і мотивів скоєння злочину, по-друге, визначити шляхи та засоби перевірки таких версій, по-третє, визначити спрямування перебігу розслідування загалом.

Наступним обов'язковим для такої категорії кримінальних проявів елементом криміналістичної характеристики є способи вчинення злочину, а саме: способи підготовки, безпосереднього вчинення та приховування. Адже завдяки способам можна з'ясувати наявність у злочинця обізнаності зі сферою суспільного життя, в якій скоєно злочин. До того ж відомості про такий елемент дозволять чітко визначити, у чому полягає допоміжна роль самовільного присвоєння владних повноважень або звання службової особи в механізмі скоєння основних суспільно небезпечних діянь. Адже в ч. 1 ст. 353 Кримінального кодексу України чітко закріплено, що самовільне присвоєння владних повноважень або звання службової особи, поєднане із вчиненням будь-яких суспільно небезпечних діянь [8].

Тобто, визначаючи типові способи самовільного присвоєння владних повноважень або звання службової особи, варто зважати на таку специфічну властивість окреслених злочинів, як обов'язкове їх скоєння в сукупності з іншими суспільно небезпечними діяннями. Йдеться про цілий ланцюг поєднаних спільною ціллю протиправних діянь. Водночас такі діяння можуть бути як кримінально-караними, так і адміністративними правопорушеннями. Тому вважаємо за необхідне вести мову про технологію протиправної діяльності. У такому разі акцентуємо увагу на доцільності застосування саме запропонованого терміна, тому що самовільне присвоєння владних повноважень або звання службової особи буде вважатися злочинним тільки в разі його вчинення для досягнення протиправної мети, передбаченої будь-яким іншим суспільно небезпечним діянням. Оскільки таке протиправне діяння може бути як злочинном, так і адміністративним правопорушенням, то здається недоречним вести мову про технології злочинної діяльності.

У контексті вищезазначеного характеристика способів самовільного присвоєння владних повноважень або звання службової особи має охоплювати відомості про місце та роль таких діянь у системі технологій протиправної діяльності, а також відомості про способи підготовки, безпосереднього вчинення та приховування таких діянь.

Отже, аналіз слідчої та судової практики показав, що в технології протиправної діяльності самовільне присвоєння владних повноважень або звання службової діяльності завжди відіграє допоміжну роль. Тобто воно є в предикативним суспільно небезпечним діянням, яке вчиняється для

полегшення вчинення основного протиправного діяння. Воно завжди є способом учинення іншого суспільно небезпечного діяння. Водночас найчастіше зазначені діяння скоюються для полегшення вчинення шахрайських дій (62,5%). Самовільне присвоєння владних повноважень або звання службової особи також поєднується з незаконним позбавленням волі або викраденням людини (12,5%); крадіжкою (6,3%); грабежем (6,3%); розбоєм (6,3%); вимаганням (6,3%); незаконним заволодінням транспортним засобом (6,3%); примушуванням до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань (6,3%); викраденням, привласненням, вимаганням документів, штампів, печаток, заволодінням ними шляхом шахрайства чи зловживання службовим становищем або їх пошкодження (12,5%); дрібним хуліганством (6,3%); дрібним викраденням чужого майна (6,3%). Водночас часто йдеться про сукупність одночасно трьох і більше складів правопорушень. Зокрема, у 68,7% випадків до технології протиправної діяльності входить два склади правопорушень, у 25% – три, у 6,3% – чотири. У 12,5% випадків особа злочинця самовільно присвоює владні повноважень або звання службової особи для полегшення вчинення адміністративного правопорушення.

Якщо говорити про типові способи самовільного присвоєння владних повноважень або звання службової особи, то в 37,5% вони вчиняються без попередньої підготовки. До найбільш розповсюджених способів підготовки до скоєння самовільного присвоєння варто віднести вступ у зговір з іншими особами для попередньої домовленості про спільне вчинення протиправних діянь; планування своїх дій, зокрема й розподіл ролей між співучасниками, вибір потерпілих осіб, засобів скоєння правопорушень тощо; підшукування знарядь злочину (придбання форменого одягу, обгорток для службового посвідчення, документів, зовні схожих на службові посвідчення, та інших атрибутів працівників правоохоронних органів; підшукування транспортних засобів, зброї; купівля презентабельного одягу тощо).

Щодо способів безпосереднього скоєння самовільного присвоєння владних повноважень або звання службової особи, то серед типових варто виокремити психологічний вплив на потерпілого (вербальне переконливе представлення потерпілому службовою особою, впевнена поведінка тощо) – 50%; використання атрибутики представника органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян – 31,2%; видання інших предметів за службові посвідчення (розгорнутого гаманця з фотокарткою, іншого посвідчення тощо) – 12,5%; поєднання декількох раніше згаданих способів (наприклад, використання обкладинки службового посвідчення працівника правоохоронного органу, всередині якої поміщено інший документ, що посвідчує особу) – 6,3%. Необхідно акцентувати увагу на тому, що здебільшого злочинці самовільно присвоюють владні повноваження або звання службової особи правоохоронних і контролюючих органів.

Що ж стосується способів приховування самовільного присвоєння владних повноважень або звання службової особи, то такі дії, здебільшого, не спостерігаються. В окремих випадках злочинці можуть погрожувати розправою під час вчинення основного злочину в разі звернення потерпілих до правоохоронних органів. Також у разі скоєння таких протиправних діянь щодо осіб, які займаються незаконною діяльністю, злочинці розраховують на страх постраждалих бути викритими у своїй протиправній діяльності та їхнє небажання звертатися до правоохоронців по допомогу.

Отже, самовільне присвоєння владних повноважень або звання службової особи завжди вчиняється в складі технології протиправної діяльності, де відіграє роль предикатного правопорушення. Характеризуючи типові спо-

соби скоєння вказаного злочину, варто виділити їх неповноструктурний характер, оскільки їм, здебільшого, притаманні дії з підготовки та безпосереднього вчинення. А от приховування таких діянь не є характерним для вибраної категорії кримінальних правопорушень.

Окремим елементом доцільно також виділити особу потерпілого, визначивши зокрема й ті властивості, які характеризують її віктимну поведінку. Найчастіше особа потерпілого характеризується надмірною довірливістю. У 12,5% випадків самовільне присвоєння владних повноважень або звання службової особи вчинялося щодо неповнолітньої особи. 31,4% потерпілих осіб учиняли протиправні дії, через що беззаперечно повірили в те, що до них звертаються представники правоохоронних органів. Серед таких 18,8% осіб порушували правила дорожнього руху, 6,3% – нелегально обмінювали валюту, 6,3% – були причетні до незаконного обігу наркотичних засобів. Також майже 6,3% потерпілих перебували в боргових зобов'язаннях, через що вірили в присвоєні владні повноваження або звання службової особи.

Не менш важливим та інформативним елементом криміналістичної характеристики зазначеної категорії злочинів є час, місце й обстановка їх вчинення. Адже досить часто вказаний елемент дозволяє з'ясувати мотиви злочинця, зокрема й під час вибору способів учинення самовільного присвоєння владних повноважень або звання службової особи. Такі кримінальні правопорушення найчастіше скоюються вдень. Місцем їх учинення переважно є відкрита місцевість – автомобільні траси, вулиці, ринки тощо. Найчастіше окреслені кримінальні правопорушення скоюються поблизу місць оптової та роздрібної торгівлі (супермаркетів, магазинів, кіосків, ринків тощо) – 43,8% випадків, біля будівель органів Національної поліції, інших правоохоронних і контролюючих органів – 25%. Значно рідше такі діяння скоюються на автомобільних дорогах – 18,8%. Тільки в 6,3% випадків зазначені діяння вчинялися в приміщенні, зокрема й за місцем проживання потерпілого, та в 6,1% випадків – в інших місцях (біля дитячих лікувальних, дитячих освітніх закладів тощо). Щодо обстановки вчинення самовільного присвоєння владних повноважень або звання службової особи, то вона обумовлюється згаданими вище часом і місцем учинення таких діянь, а також характером владних повноважень або званням службової особи, котрі присвоїв злочинець. Адже обстановка як елемент криміналістичної характеристики злочинів об'єднує в єдину систему всі елементи механізму злочинного діяння та відповідні зміни в матеріальному й соціальному середовищі як відображення протиправної діяльності суб'єкта злочину та діяльності інших осіб, що опинилися у сфері кримінального процесу [9, с. 14; 10, с. 77].

Звісно, самовільне присвоєння владних повноважень або звання службової особи, як і будь-який інший злочин, залишає в навколишньому середовищі певні відбитки, які в криміналістичній науці прийнято іменувати слідами злочину. Вказані відображення відіграють важливу роль у пізнавальній діяльності працівника органу досудового розслідування, оскільки дозволяють йому всебічно дослідити всі обставини протиправної події. За характером залишених слідів можна припустити, хто саме і в який спосіб скоїв злочин. Водночас перед слідчим стоїть важливе завдання, яке полягає не тільки у виявленні всіх слідів злочину, а і в їх правильній інтерпретації [11, с. 119]. Тому не викликає жодних заперечень необхідність включення типових слідів як обов'язкового елемента до структури криміналістичної характеристики самовільного присвоєння владних повноважень або звання службової особи.

Перед виокремленням типових слідів самовільного присвоєння вважаємо доречним з'ясувати наукові підходи

до трактування терміна «слід злочину». Загальноприйнятим є виділення двох підходів до визначення запропонованого поняття – у широкому та вузькому розуміннях. У першому випадку йдеться про комплекси елементів, властивих певним подіям; зміну обстановки (появу або зникнення предметів, зміну місця їх розташування); зміну вигляду або стану предмета, а в другому – про матеріально-фіксоване відображення зовнішньої будови одного об'єкта на іншому (сліди-відображення) [12, с. 201–202]. На нашу думку, висвітлюючи типовий слід як елемент криміналістичної характеристики злочинів, варто звертатися до його трактування в широкому сенсі, оскільки воно є більш інформативними. Це дозволить з'ясувати всі фактичні зміни в обстановці, способи їх залишення, а значить, максимально з'ясувати всі обставини події, що розслідується. У такому разі загальний елемент криміналістичної характеристики самовільного присвоєння владних повноважень або звання службової особи повною мірою буде виконувати своє призначення, а саме – дозволить дослідити наслідки злочину, а значить, дасть можливість правоохоронцям за залишеними і збереженими слідами злочину отримати необхідну інформацію про нього [1, с. 57]. Внаслідок цього слідчий зможе правильно визначити основні напрями розслідування з перших секунд його початку, виокремити тактичні завдання, що підлягають вирішенню, та криміналістичні засоби їх вирішення.

Отже, типові сліди самовільного присвоєння владних повноважень або звання службової особи представлені двома групами слідів – матеріальними й ідеальними. Серед матеріальних слідів, з урахуванням результатів узагальнення слідчої та судової практики розслідування вказаних злочинів, варто виокремити, насамперед, предмети, що використовувалися для переконання потерпілої особи у справжності наявних у злочинців владних повноважень або звання службової особи, а саме: пристойний одяг (костюми, туплі); формений одяг; жезли; жетони; службові посвідчення, зокрема й документи, зовні схожі на такі посвідчення; обкладинки для службових посвідчень; бланки документів (наприклад, протоколів про адміністративні правопорушення); зброя або її макети; транспортні засоби тощо. Водночас матеріальними слідами самовільного присвоєння владних повноважень або звання службової особи є предмети, якими заволодів злочинець, – грошові кошти, мобільні телефони, документи, транспортні засоби, наркотичні засоби тощо. Особливо інформативними є сліди-відображення, що залишаються на знаряддях скоєння злочину, предметах посягання та в матеріальній обстановці злочину. Йдеться про відбитки пальців рук людини, сліди ніг людини, сліди транспортних засобів, мікрооб'єкти (сліди слини, крові, поту й інших біологічних речовин, волосся, волокон одягу, ґрунту тощо), звуко-, відеозаписи на засобах технічної фіксації та носіях інформації тощо. Окрім того, з урахуванням досягнень у науково-технічній сфері життєдіяльності й їх активного впровадження в повсякденне життя кожного, варто підкреслити велике значення таких матеріальних слідів згаданих злочинів, як листування співучасників кримінального правопорушення, зокрема й за допомогою спеціального програмного забезпечення з розповсюдження інформації в електронному вигляді. Це можуть бути повідомлення, надіслані чи опубліковані за допомогою месенджерів (на кшталт Viber, WhatsApp, iMessage та інших), електронною поштою, через соціальні мережі тощо.

Інша, не менш важлива й інформативна група слідів представлена ідеальними слідами. Останні, як зазначає О.В. Пчеліна, у криміналістичній літературі називають інтелектуальними, пам'ятними, психічними слідами. Вони знаходять своє відображення в письмових поясненнях, ві-

дбраних у осіб-носіїв уявного образу в їхній свідомості, а також у протоколах допиту таких осіб [2, с. 186]. Носіями ідеальних слідів є, насамперед, злочинці, потерпілі та свідки. Серед свідків варто виділити очевидців; рідних, близьких і знайомих як злочинця, так і потерпілого; осіб, які поінформовані про окремі обставини події, що розслідується, але водночас не були очевидцями самовільного присвоєння владних повноважень або звання службової особи і не перебувають у певних соціальних зв'язках ані зі злочинцем, ані з потерпілим. Ідеальні сліди переважно стосуються ознак зовнішності злочинця, манери його поведінки, хронології та характеру дій злочинця, характеристики знарядь вчинення злочину і предмету посягання, поведінки потерпілого тощо.

Висновки. Отже, криміналістична характеристика самовільного присвоєння владних повноважень або звання службової особи є обов'язковим структурним елементом відповідної криміналістичної методики, який варто розуміти як систему криміналістично значущих відомостей про елементи механізмів скоєння виділеної категорії кримінальних правопорушень (особу злочинця, способи вчинення злочину, особу потерпілого, час, місце, обстановку, типові сліди), що відіграє орієнтовну роль у діяльності органів досудового розслідування під час визначення основних напрямів і засобів провадження їх розслідування. Знання такої характеристики озброює слідчого орієнтовними відомостями, що дозволяє своєчасно й якісно провадити розслідування вказаних кримінальних правопорушень у умовах інформаційної недостатності.

Список використаної літератури:

1. Криміналістика : [учебник] / под ред. Н.П. Яблокова. – 4-е изд., перераб. и доп. – М. : Норма ; Инфра-М, 2013. – 752 с.
2. Пчеліна О.В. Теоретичні основи формування та реалізації методики розслідування злочинів у сфері службової діяльності : [монографія] / О.В. Пчеліна. – Харків : ТОВ «В справі», 2017. – 524 с.
3. Лисиченко В.К. Взаимосвязь следственных ситуаций с тактикой производства следственных действий / В.К. Лисиченко, О.В. Батюк // Криміналістика і судовая експертиза. Республиканский межведомственный научно-методический сборник. – Вып. 40. – К. : Лыбидь, 1990. – С. 23–30.
4. Бондаренко Д.А. Злочини, пов'язані з використанням владних та інших повноважень : особа злочинця як елемент криміналістичної характеристики / Д.А. Бондаренко // Вісник Запорізького інституту внутрішніх справ. – 2000. – № 2. – С. 215–217.
5. Калюга К.В. Мистецтво здобувати і використовувати початкову інформацію про особу злочинця: від моделювання зовнішнього вигляду та психологічних властивостей до висування і розробки криміналістичних версій щодо кола осіб, причетних до злочину : [монографія] / К.В. Калюга, В.Г. Лукашевич ; під наук. ред. В.Г. Лукашевича. – Запоріжжя : Дніпровський металург, 2012. – 352 с.
6. Борідько О.А., Діденко С.В., Літвін В.В., Логінова В.В., Парасочкіна К.В. Криміналістика : [навчально-практичний посібник для підготовки до семестрового та державного іспиту з криміналістики] / О.А. Борідько, С.В. Діденко, В.В. Літвін, В.В. Логінова, К.В. Парасочкіна. – Херсон : ВАТ «Херсонська міська друкарня», 2010. – 272 с.
7. Криміналістика : Академічний курс : [підручник] / Т.В. Варфоломєєва, В.Г. Гончаренко, В.І. Бояров та ін. – К. : Юрінком-Інтер, 2011. – 504 с.
8. Кримінальний кодекс України : закон України від 5 квітня 2001 р. № 2341–III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25–26. – Ст. 131.
9. Ишигеев В.С. Обстановка совершения преступления как элемент его криминалистической характеристики : авто-

реф. дисс. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 «Уголовный процесс; криминалистика; теория оперативно-розыскной деятельности» / В.С. Ишигеев. – СПб., 1996. – 17 с.

10. Марущак О.А. Обстановка вчинення злочину як елемент криміналістичної характеристики ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) / О.А. Марущак // Юридичні наукові дискусії як фактор сталого розвитку правової доктрини та законодавства : міжнародна наук.-практ. конф. (м. Київ, 16–17 травня 2014 р.). – Київ, 2014. – С. 77–79.

11. Лук'янчиков Є.Д., Лук'янчиков Б.Є. Формування доказів у кримінальному провадженні / Є.Д. Лук'янчиков, Б.Є. Лук'янчиков // Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка. – 2016. – № 2. – С. 118–129.

12. Шепітько В.Ю. Криміналістика. Енциклопедичний словник (українсько-російський і російсько-український) / В.Ю. Шепітько ; за ред. В.Я. Тація. – Харків : Право, 2001. – 560 с.

ДОВІДКА ПРО АВТОРА

Перлін Владлен Станіславович – аспірант Харківського національного університету внутрішніх справ

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

Perlin Vladlen Stanislavovych – Postgraduate Student, Kharkiv National University of Internal Affairs

pchelinaov@icloud.com

